
3 Hlava II

Trestné činy proti svobodě a právům na ochranu osobnosti, soukromí a listovního tajemství

V hlavě II. zvláštní části TZk jsou obsaženy trestné činy chránící svobodu člověka a jeho práva na ochranu osobnosti, soukromí a listovního tajemství, které se ovšem vzájemně doplňují a prolínají a představují společenský základ uplatnění člověka. Obvykle se do nich zasahuje jednáním násilným, za použití nátlaku směřujícího jak proti osobě, tak věci. Co se rozumí pohrůzkou bezprostředního násilí, tak to je hrozba, že násilí bude bezprostředně použito, pachatel obvykle hrozí zbraní, jež má u sebe, což tuto domněnku a hrozbu podporuje. Napadený pak nemá volnost rozhodování a musí se hrozbě a nátlaku podvolit. Pohrůzka násilí nebo jiné těžké újmy je pak mnohem obecnější a obsahuje v sobě hrozbu nejen do přítomnosti, ale i budoucnosti. Může pak směřovat i vůči třetí osobě, která není přítomna. Pohrůzka jiné těžké újmy pak může směřovat do oblasti ochrany osobnosti, dobrého jména a pověsti, proti rodinnému životu atd. Podle LZPS je možné do práv zasáhnout, ovšem jen na základě zákona, protože jinak jsou nedotknutelná. V případech výše uvedených trestných činů jsou trestné právě zásahy do realizace těchto práv a svobod.

3.1 Trestné činy proti svobodě

Omezování osobní svobody - § 171 TZk

Objektem tohoto trestného činu je svoboda pohybu člověka, jeho rozhodování o pobytu, samozřejmě v mezích daných zákonem, kdy tato může být omezena - výkon trestu odnětí svobody, vazba, umístění do ochranné výchovy, atd. Objektívni stránka spočívá v bránění jinému **bez oprávnění** užívat osobní svobodu a volně se pohybovat, tedy o svém pohybu rozhodovat. Doba, po kterou je tato svoboda omezena, není rozhodná, ovšem vliv má na posouzení společenské škodlivosti činu. Bránění musí být těžko překonatelné. Z hlediska druhů trestných činů se jedná o trestný čin trvajících. Vymáhání a udržování protiprávního stavu se posuzuje jako

jediné jednání, které trvá po celou dobu trvání omezení svobody. V případě, že pachatel chce tímto jednáním usnadnit jiný trestný čin, je tím podmíněno užití vyšší trestní sazby a není přitom rozhodné, zda tento jiný čin již spáchal. V případě, že půjde o přípravu k zvláště závažnému trestnému činu, dojde k souběhu trestného činu s oním trestným činem, k němuž se pachatel připravoval či se o něj pokusil. Další okolnosti podmiňující zvýšení trestní sazby jsou spáchání činu jako člen organizované skupiny, spáchá-li tento čin na jiném pro jeho skutečnou nebo domnělou rasu, příslušnost k etnické skupině, národnost, politické přesvědčení, vyznání, nebo proto, že je skutečně nebo domněle bez vyznání, způsobí-li fyzické nebo psychické útrapy, způsobení těžké újmy na zdraví, získání prospěchu pro sebe nebo jiného, nebo způsobí-li tímto činem smrt.

Pachatelem může být kdokoli (subjekt obecný), z hlediska subjektivní stránky se vyžaduje úmysl.

Loupež - § 173 TZk

Pro trestný čin loupeže je typické, že zde existují dva objekty, a to osobní svoboda a majetek v jakémkoli druhu vlastnictví. Značná škodlivost, oproti trestným činům majetkovým, je dána právě zásahem do osobní svobody. Objektivní stránka spočívá v užití násilí či pohrůžky bezprostředního násilí v úmyslu zmocnit se cizí věci. Přitom není rozhodné, zda postižený klade odpor. Násilí je obvykle směřováno vůči tomu, kdo má věc u sebe, nicméně není vyloučeno, aby bylo páčáno na jiné osobě nebo věci, pokud tím dojde k nátlaku na vůli poškozeného. Násilí se vykládá dle § 119 TZk tak, že se jím rozumí i využití lsti či jiného způsobu přivedení poškozeného do stavu bezbrannosti (omámení uspávacími prostředky a následné okradení). Dle judikatury soudů není rozhodné, zda poškozený kladl odpor, neboť byl-li si vědom značné převahy útočníka a z obavy před dalším nebezpečím odpor neprojevoval, pohrůžky násilí se podrobil a věc vydal.

Násilí musí být prostředkem nátlaku na vůli poškozeného, proto samotné vytržení věci z rukou je prostou krádeží. Ovšem začne-li klást poškozený odpor a dojde k tahanici o věc, lze toto jednání kvalifikovat jako loupež. Samotné násilí či jeho pohrůžka musí předcházet zmocnění se věci. Bylo-li by tomu naopak, jednalo by se o trestný čin krádeže dle § 205 odst. 1 písm. c) TZk. Tento trestný čin je dokonán okamžikem užití násilí nebo pohrůžky násilí, nemusí dojít k samotnému odcizení věci.

Okolností podmiňující užití vyšší trestní sazby je spáchání trestného činu jako člen organizované skupiny, způsobení těžké újmy na zdraví nebo značné škody, popřípadě způsobení škody velkého rozsahu nebo smrti. Nově je okolností podmiňující užití vyšší trestní sazby též spáchání trestného činu loupeže v úmyslu umožnit nebo usnadnit spáchání trestného činu vlastizrady (§ 309), teroristického útoku (§ 311) nebo teroru (§ 312).

Subjekt je obecný, z hlediska subjektivní stránky se vyžaduje úmysl.

3.2 Trestné činy proti právům na ochranu osobnosti, soukromí a listovního tajemství

Neoprávněné nakládání s osobními údaji - § 180 TZk

Objektem tohoto trestného činu je ochrana osobních údajů každého člověka.

Z hlediska objektivní stránky se vyžaduje neoprávněného zveřejnění, sdělení, zpřístupnění, jiného zpracování nebo přisvojení si osobních údajů, které byly shromážděny v souvislosti s výkonem veřejné moci a tímto jednáním bude způsobena vážná újma na právech nebo oprávněných zájmech osoby, jíž se osobní údaje týkají.

V případě, že dojde k porušení státem uložené nebo uznané povinnosti mlčenlivosti a osoba neoprávněně zveřejní, sdělí nebo zpřístupní třetí osobě osobní údaje získané v souvislosti s výkonem svého povolání, zaměstnání nebo funkce a způsobí tím vážnou újmu na právech nebo oprávněných zájmech osoby, jíž se údaje týkají, dopustí se též trestného činu neoprávněného nakládání s osobními údaji.

Přísněji bude potrestán, kdo jeden z těchto činů spáchá jako člen organizované skupiny, tiskem, filmem, rozhlasem, televizí, veřejně přístupnou počítačovou sítí nebo jiným obdobně účinným způsobem, způsobí-li činem značnou škodu, spáchá-li jej v úmyslu získat pro sebe nebo pro jiného značný prospěch.

Ještě přísněji bude potrestán, kdo takovým činem způsobí škodu velkého rozsahu či jej spáchá v úmyslu získat pro sebe nebo pro jiného prospěch velkého rozsahu.

Subjektem může být kdokoliv, v případě druhého odstavce je touto osobou jen ta, jež informace získala v souvislosti s výkonem svého povolání, zaměstnání nebo funkce.

Z hlediska subjektivní stránky postačí nedbalostní jednání.

Porušení tajemství listin a jiných dokumentů uchovávaných v soukromí § 183 TZk

Jedná se novou skutkovou podstatu zakotvenou přijetím nového trestního zákoníku v souvislosti s případy zveřejňování údajů získaných ze soukromí.

Objektivní stránka spočívá v neoprávněném porušení tajemství listiny nebo jiné písemnosti, fotografie, filmu nebo jiného záznamu, počítačových dat anebo jiného dokumentu uchovávaného v soukromí jiného tím, že je zveřejní, zpřístupní třetí osobě nebo je jiným způsobem použije.

Z hlediska subjektivní stránky se vyžaduje úmysl, ovšem směřoval-li by k získání prospěchu pro sebe nebo pro jiného, či by byl cíl pachatele způsobit jinému škodu nebo jinou vážnou újmu či ohrozit jeho společenskou vážnost, bude se jednat o okolnost podmiňující užití vyšší trestní sazby.

Přísněji bude potrestán, *kdo* takový čin spáchá jako člen organizované skupiny, spáchá-li jej vůči jinému pro jeho skutečnou nebo domnělou rasu, příslušnost k etnické skupině, národnost, politické přesvědčení, vyznání nebo proto, že je skutečně nebo domněle bez vyznání, způsobí-li takovým činem značnou škodu, nebo spáchá-li takový čin v úmyslu získat pro sebe nebo pro jiného značný prospěch.

Ještě přísněji bude potrestán, kdo takovým činem způsobí škodu velkého rozsahu či kdo jej spáchá v úmyslu získat pro sebe nebo pro jiného prospěch velkého rozsahu.

Subjektem může být kdokoliv.